

О‘QUVCHILARDA TANQIDIY FIKRLASH KO‘NIKMASINI SHAKILLANTIRISH

Meyliqobilova Setora

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat ona
tili va adabiyoti universiteti 3-bosqich talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada ona tili darslarida o‘quvchilarning tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini shakillantirishda tanqidiy fikrlash texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati yoritib berilgan. Shu bilan bir qatorda o‘quvchilarda bu texnologiyaning qo‘llanish usullari topshiriqlar asosida ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: Tanqidiy fikrlash, kognitiv faoliyat, qiyinchilik bosqichi, semantik bosqich, fikrlash bosqichi, ijodiy fikrlash.

АННОТАЦИЯ

В данной статье подчеркивается важность использования технологий критического мышления в формировании навыков критического мышления учащихся на занятиях родным языком. Кроме того на занятиях родным языком. Кроме того на основе задач раскрываются методы использования данной технологии для учащихся.

Ключевые слова. Критическое мышление познавательная деятельность этап сложности смысловой этап этап мышления творческое мышление.

ABSTRACT

This article highlights the importance of using critical thinking technologies in the formation of students' critical thinking skills in mother tongue classes. In addition,

the methods of using this technology for students are revealed on the basis of assignments.

Keywords: Critical thinking, cognitive activity, difficulty stage, semantic stage, thinking stage, creative thinking.

O'quvchilarning tanqidiy fikrlashi o'qtuvchining savollariga javob berishdan emas, balki savol va muammolardan boshlanadi. Insonga tanqidiy fikrlash kerak, bu unga insonlar orasida yashashga va ijtimoiylashishga yordam beradi. Demak, tanqidiy fikrlash alohida mahorat emas, balki bolaning rivojlanishi va tarbiyasi jarayonida asta-sekin shakillanadigan ko'plab ko'nikma va qobiliyatlar majmuasidir. Tanqidiy fikrlash sinfdagi bolalar passiv tinglovchi bo'lishni to'xtatganda, lekin haqiqiy tadqiqotchilarga aylanganda shakillanadi. Ta'lim jarayoniga tanqidiy fikrlashni tizimli ravishda kiritish alohida fikrlash va kognitiv faoliyat uslubini shakillantiradi.

Tanqidiy fikrlash texnologiyasi o'quvchining erkin rivojlanishi uchun sharoit yaratishga qaratilgan ta'lim ishining uslubiy usullari. O'qtuvchi darsning har bir bosqichida o'ziga xos uslubiy usullardan foydalanadi. Ularning soni juda ko'p. Har bir tanqidiy fikrlash texnikasi va strategiyasi o'quvchilarning ijodiy salohiyatini ochishga qaratilgan.

Ona tili darsliklariga endilikda kirib kelayotgan esselar ham o'quvchida tanqidiy fikrlash ko'nikmasini shakillantiradi.

Masalan; Shahmatda o'yin tugagandan keyin shah ham, piyoda ham bir qutiga solinadi.

Bir qarashda tushunish qiyin bo'lgan bu fikr ostida qancha-qancha yashirin ma'nolar bor. Buni o'quvchi bir o'qigandayoq tushuna olmaydi, shuning uchun ham bu fikr atrofida barcha bolalarning o'z fikrlari yig'indisi jamlanadi. O'qtuvchidan esa bu fikrlarni eshitish va xato demaslik talab qilinadi, chunki o'quvchi fikrlayapti u xato aytsa ham aytishga harakat qilyapti. O'qtuvchi bularni e'tiborga olib barcha o'quvchilar o'z fikrlarini aytib bo'lganidan so'ng o'qtuvchi izohlab beradi.

1- Topshiriq.

Har bir qatordagi soʻzlarni oʻqing. Oʻylab koʻrib, berilgan 5ta soʻzdan maʼnosi toʻgʻri kelmaydigan ortiqcha soʻzni toping va tagiga chizing.

- a) Guvohnoma, esse, maʼlumotnoma, ariza tilxat.
- b) Tilga kirmoq, tili chiqmoq, aytgisi kelmoq, ogʻzi qulogʻida.
- c) Zoolog, kardiolog, nevroptolog, stomatology.
- d) Zaharli gaz, issiq harorat, shoʻr tuproq, yashil muhit.

Ushbu topshiriq 6-sinf ona tili darsligidagi mavzular asosida qayta yaratilgan topshiriq hisoblanadi. Ona tili darslarida ijodkorlikni qoʻllash oʻquvchilarning til bilimlarini, tanqidiy fikrlash koʻnikmalarini va materialga umumiy qiziqishlarini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Oʻquvchilarni oʻz ona tilida ijodiy fikrlashga undash oʻz-oʻzini ifoda etish, muloqot qilish va muammolarni yechish uchun keng imkoniyatlar ochadi. Oʻquvchilarga oʻz fikrini betakror va xayoliy usullarda ifodalash uchun vositalar va erkinlik bilan taʼminlash orqali oʻqituvchilar til bilan chuqurroq bogʻlanishni kuchaytirishi va oʻrganishga umrbod muhabbat uygʻotishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, ona tili darslarida oʻquvchilarni ijodiy fikrlashga oʻrgatish nafaqat til koʻnikmalarini egallash, balki oʻquvchilarni oʻz ona tilida izlanish, yangilik yaratish

Xulosa oʻrnida shuni aytish joizki, tanqidiy fikrlash ham, ijodiy fikrlash ham, tafakkur mahsuli. Ammo bir-birini takrorlamas jihatlari bor. Ijodiy fikrlash oʻz xususiyatiga koʻra, cheksizlikka asoslangan. Tasavvur olamining aniqlikka yoki mavhumlikka yoʻgʻrilishi dunyoqarashning qay darajada kengligiga bogʻliq. Neki boʻlganda ham, ijodiy fikrlashga chegara qoʻyib boʻlmaydi. Buning natijasida yangidan yangi gʻoyalar tugʻiladi. Yana muhim omillardan biri, ijodiy fikrlash mavzu tanlamaydi. Har bir mavzu gʻoyasidan yangi gʻoya yaratish mumkin. Demak, ijodiy fikrlashda tasavvur muhim omil hisoblanadi. Tanqidiy fikrlash esa, maʼlum bir doira atrofidan chiqmagan holda namoyon boʻladi. Mavzu tanlaydi, aniqlikka asoslanadi. Tahliliy munosabat tanqidiy fikrlashning mazmuni hisoblanadi. Bu degani, har doim ham tanqidiy fikrlash malakasi ishga tushirilmaydi. Oʻrtaga tashlangan muammoli

vaziyatni tahlil qila olish, taqqoslash, natijaviylikni yaqqol ko'ra olishi uchun ham tanqidiy fikrlash malakasini rivojlantirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. G'ulomova A.Q. Ona tili darslarida o'quvchilarning o'quv – biluv faoliyatini aktivlashtirish. – Toshkent: O'qtuvchi, 1987.- 156 b.;
2. Umarova M, SH. Hakimova. O'qish darslari. –T.: Cho'lpon, 2008. 123-126 b
3. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O'QISH SAVODXONLIGINI O'RGANISH (PIRLS). Integration of Economy and Education in the 21st century, 2(2), 14-17.
4. Ishmuhammedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. - T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2005.
5. Mavlonova I.V. "O'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini o'stirishda fe'l nisbatlaridan foydalanish" mavzusidagi magistrlik dissertatsiyasi. Toshkent-2015.